

i KAW ontwierp ook de multifunctionele accommodatie die in Lemmer zal worden gebouwd. Gemikt wordt op een oplevering eind volgend jaar.

Op kleurrijke voet

Gebouw

Liyamer Wonen en Zorggroep Plantein durfden het aan om reguliere appartementen en twee beschermde woongroepen onder één dak te brengen. Dat was een nieuwe manier van bouwen. Door **Ria Kraa**.

Een lastige locatie daar in Lemmer, hartje centrum. „Daar zijn we heel lang mee bezig geweest”, zeggen Martin Waslander van het Groninger bureau KAW en Sjoerd Betten. Want waar hadden de architecten allemaal mee te maken: twee partijen die samen gebruik gaan maken van dit ene gebouw en dus allebei een vinger in de pap willen bij het ontwerp, de nodige procedures en vergunningaanvragen, de vraag hoe groot het gebouw kon worden om er nog voldoende parkeerterruimte bij te kunnen vinden - en dan was er nog een lastig puzzeltje op te lossen: hoe bouwen we zo dat de grote bevoorradingswagens van bakkerij Breimer straks nog net zo makkelijk kunnen lossen? „We hebben letterlijk een truck met oplegger een rondje laten rijden op de bouwkwel om de maat van het gebouw te bepalen.”

Minder

Het gebouw is eigendom van corporatie Liyamer Wonen, die er zeventien appartementen exploiteert, en de rest van het gebouw wordt gehuurd door Zorggroep Plantein, die er negentien mensen kan huisvesten in twee woongroepen; een voor psychogeriatrische en een voor somatische cliënten.

„Voor ons was de uitdaging erin gelegen om iets dat maken dat niet de uitstraling had van een zorgtehuis, met de sfeer van 'als je daar zit dan ben je er zo-en-zo-één'. Daarom hebben we gekozen voor één bouwblok, zodat je echt moet weten naar welk programma je moet, het ziet er uit als een gewoon woon-gebouw.”

De wens van de twee partijen om beide te participeren in dit project leidde niet tot bijzondere complicaties. Beide hadden een kristalhelder program van eisen wat betreft maatvoering en techniek. Maar die twee programma's pasten niet naadloos op elkaar. „We hebben de Liyamerwoningen iets groter gemaakt om ze mooier te laten aansluiten: nu hebben twee p-gwoningen precies de oppervlakte van één appartement. En Liyamer wilde gelukkig budgettair een beetje de nek uitsteken dus die appartementen van hen zijn nu fantastisch riant.”

Dat die ruimten qua maatvoering royaal zijn en goed op elkaar afgestemd, is belangrijk: dat maakt het in de toekomst makkelijker om het gebouw zonodig te veranderen qua indeling. „Het is makkelijk om nu even een budgetgebouw te maken, maar verstandiger is te zorgen dat het zo efficiënt mogelijk functioneert, zodat de exploitatie op lange termijn minder duur is.” Daarom is er echt ge-

Links: het atrium, met akoestische kroonluchters. Links twee bouwlagen en rechts drie. Rechts: aan de buitenzijde verloopt de overgang van twee naar drie bouwlagen tamelijk ongemerkt, door de flauw schuin oplopende dakrand bovenaan de lange gevelzijde (links). De fietsenberging, die meestal ver achter- en onderin een gebouw weggemoffeld wordt, kon dankzij de gekleurde print op een prominente plaats (op de begane grond links voor) zonder dat het een doodse hoek werd. Foto's: Gerard van Beek

investeerd in energiezuinigheid. „Geen ingewikkelde installaties maar optimale isolatie van muren, vloeren en dak, plus driedubbel glas.” Ze schieten beiden in de lach, want wat ze naderhand merken, is dat telefoonmaatschappijen nog wat moeite hebben met de hoge mate van isolatie van nieuwe gebouwen. „Het is soms lastig bellen daar. Je ziet er geregeld iemand met zijn mobielje op het balkon staan.”

Maar het is mooi dat het gelukt is met die extra inspanningen; „Het was een eigen wens van Liyamer om iets meer te doen dan op dat moment vereist was; het is ook een partij die niet meteen winst hoeft te pakken en zich kan richten op de lange termijn.” Het gebouw heeft energieprestatie-coëfficiënt van 0,6. (De EU streeft er overigens naar dat tegen 2020 alle nieuwbouw vrijwel energieneutraal is, en scherpt de regels daarom voortdurend aan; voor woningen is de norm volgend jaar 0,4).

Aan de buitenkant van het gebouw valt het vele metselwerk op. „Dat vond ik hier, zo in deze stedelijke context, op zijn plaats. Maar dan wel in een typologie die er nog niet was. In oude binnensteden zie je veel geel en rood, maar dit gebouw moest echt een eigenzinnig ding worden.” Daarom werd het een donkerkleurige steen, antraciet, die het hele gebouw omhult. „Toen ze daarmee bezig waren, was het alom kritiek: wat een saaie sombere boel wordt het daar.” Maar voorbijgangers konden nog niet weten wat de architec-

ten van plan waren op de begane grond: daar kwam een glazen plint waarop het bakstenen deel als het ware zweeft. En die plint oogt bovendien veelkleurig. Het contrast met de donkere stenen erboven doet die kleuren extra helder uitkomen.

Gevoel

De kleuren zijn gebaseerd op „het gevoel dat je zo'n gebouw wilt meegeven: vriendelijk, fris. Je maakt dan een kleurenstudie van welke kleuren dat effect goed bewerkstelligen, en welke kleuren goed bij elkaar passen,

Het atrium kreeg een akoestische kroonluchter

en hoe je die dan elkaar laat afwisselen in een repeterend schema. Je probeert veel dingen uit; verschillende hoeveelheden kleuren, afwisseling in ritmes... uiteindelijk kwamen we op drie kleuren geëmailleerd glas.”

En heel belangrijk is dan om goede, grote monsters op te vragen bij de producent, van minstens een vierkante meter, om te kunnen controleren dat het effect wat je wilde, ook daadwerkelijk zo uitkomt.

„Dat is heel goed gelukt”, zeggen ze direct. Eigenlijk zijn het helemaal geen felle kleuren, maar juist door die sombere steenkleur erboven oogt het heel fris. En trouwens, somber?

Zo somber is die steen helemaal niet. „Er zit zilver in die steen. Als de zon erlangs schijnt moet je eens zien!”

Veel aandacht ging vervolgens naar de verbinding tussen privé en publieke ruimte. De bestrating om het gebouw loopt onveranderd door naar het atrium binnen, om een gevoel te geven van *shared space*: dit gebouw hoort hier echt. De openbaarheid wordt als het ware het gebouw in getrokken. Dat is ook voelbaar, want er zit een open ruimte tussen de bovenkant van het gebouw en de glazen kap die erboven hangt. Als het hard waait tijdens een regenbui, spuitert zelfs de nattigheid naar binnen.

Helemaal niet erg, zolang je er maar prettig kunt kletsen en elkaar kunt ontmoeten. Daarvoor is vooral een goede akoestiek en verlichting van belang. In het midden bedachten de architecten een grote lamp met geluidsabsorberende panelen, baffels genaamd. „Een akoestische kroonluchter!” Na elven wordt dat licht gedimd, zodat er vanuit het atrium geen overdaad van licht de woningen binnenschijnt.

Maar het was nog net niet optimaal, zeiden de deskundigen. Zo kwamen er nog wat extra maatregelen: gaatjes in de plafondplaten, en een grote print met een afbeelding van de haven van Lemmer erop: net een schilderij, met op de achterkant opnieuw een grote geluidsabsorberende plaat. De lakmoesproef was het shantykoor dat optrad bij de officiële opening van het gebouw:

ook met drukke feestelijkheden was het er net zo prettig toen als in een woonkamer

Groen

Tegelijkertijd hebben de architecten geprobeerd de privacy van de bewoners op de begane grond te bewaken. Dat deden ze door om het hele gebouw heen een smalle groenstrook te maken. „Een groene plint” noemen ze het, die voorkomt dat het trottoir als het ware tegen de ramen aangeplakt ligt. Binnen hebben ze eenzelfde strook voor de ramen gelegd, maar dan bedekt met grind in plaats van struikjes.

De appartementen die boven de woongroepen gelegen zijn, hebben een dakterras van zeker een meter of vijf lang, aan het einde waarvan een laag muurtje opgetrokken is. Zo kijken bewoners niet direct de afgesloten binnentuin in, en voelen mensen die daar verblijven zich niet blootgesteld aan nieuwsgierige blikken.

Mooi dat deze twee doelgroepen gewoon zo bijeen zitten in één pand, dat de zorg in dit geval niet aan de lommerrijke rand van de bebouwde kom wordt gesitueerd maar gewoon midden in de stad.

„Je ziet het nergens, dus ik ben heel benieuwd hoe dit nou gaat uitpakken in de praktijk”, zegt Sjoerd Betten, die intussen niet meer bij KAW werkt maar een eigen architectenbureau heeft. „Misschien kun je nog wel veel meer functies combineren. Wonen en werken bij elkaar bijvoorbeeld, op dat vlak zou er nog veel kunnen veranderen.”